

Тақризи

**муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Одинаева Гулбону
Мадалиевна дар мавзӯи «Хусусиятҳои ғоявию бадеии ашъори
лирикии Ҳақназар Ғоиб», барои дарёфти дараҷаи илмии номзади
илмҳои филология аз рӯи ихтисоси 10. 01. 01 – Адабиёти тоҷик**

Адабиёти муосири тоҷик дар замони Истиқлолият ба дастовардҳои назаррас ноил гардид, ки ин тозакориҳо дар шакл, мавзӯ ва мундариҷаи осори бадеӣ ба назар мерасад. Дар ин давра адибони зиёд ба адабиёт ворид гардида, бештар ба баёни мавзӯҳои ишқӣ, ватандӯстӣ, хештаншиносӣ, васфи падару модар ва манзараҳои табиат пардохтанд. Яке аз чунин шоирони пешгом Ҳақназар Ғоиб аст, ки сарояндаи муваффақи ашъори ватандӯстона дар адабиёти муосири тоҷик мебошад. Шоир аз ибтидои фаъолияти эҷодӣ то имрӯз дар сурудани шеърҳои ошиқона ва ватандӯстона пардохтааст ва маҳз диссертант ашъори лирикии ӯро мавзӯи рисолаи таҳқиқотии худ интихоб намудааст.

Муаллифи диссертатсия кӯшиш намудааст, ки паҳлуҳои гуногуни ашъори ин шоири нозуксуханро ба риштаи таҳқиқ қашида, хонандаро бо сабку услуби эҷодиёти Ҳақназар Ғоиб ошно созад. Ашъори Ҳ. Ғоиб дар жанрҳои суннатӣ, чун ғазал, маснавӣ, мусаммат, достон, рубоӣ, дубайтӣ, шеъри сафед эҷод шудаанд.

Бояд, гуфт, ки ашъори Ҳақназар Ғоиб аз чанд ҷиҳат ҷолиби таваҷҷӯх мебошад. Аввалан, самтҳои фаъолияти эҷодии шоир гуногунпаҳлӯ буда, аксари самтҳои дигари эҷодиёташ ба ашъори ӯ нақшу таъсири худро гузоштаанд. Сониян Ҳақназар Ғоиб ҳам шоири суннатгаро ва суханварӣ навгарою навпардоз аст. Вай намояндаи он насли адибони тоҷик аст, ки бо ҷустуҷӯҳои тоза ва навҷӯӣҳои устодона тамоилҳои тозаро дар адабиёти муосири тоҷик дар нимаи дуҷуми саддаи

XX ба вучуд оварданд. Аз ин ҷиҳат таҳқиқи маҷмӯию монографии эҷодиёти шоир дар ҳалли бисёр масъалаҳои адабиёти давраи мавриди назар кумак менамояд. Аз тарафи дигар муҳимияти мавзӯи рисолаи номзадии Г. Одинаеваро воқеъият ва ниёзҳои имрӯзаи адабиётшиносии тоҷик таъкид менамояд. Мо бо таҳқиқи ашъори шоирони таъсиргузоре мисли устод Ҳақназар Ғоиб барои шинохти воқеъ ва таълифи таърихи шеърӯ адаби тоҷикии давраи истиқлол замина фароҳам месозем. Аз ин ҷиҳат ҳам рисолаи мазкур саривақти ва муҳим арзёбӣ мешавад.

Рисола аз муқаддима, се боб ва зерфаслҳои алоҳида фароҳам омадааст. Натиҷагириҳои муаллиф дар хулосаи рисола ба таври муназам оварда шудааст. Дар муқаддима муаллиф муҳимияти мавзӯи таҳқиқро асоснок карда, ҳадафу вазифаҳои пажӯҳишро зикр менамояд. Баъдан, навгонии тадқиқот, асосҳои назарӣю методологӣ ва аҳамияти назарӣю амалии тадқиқоти худро баён мекунад. Собит менамояд, ки ашъори Ҳақназар Ғоиб ҳам аз лиҳози мазмуну мӯҳтаво ва ҳам аз ҷиҳати шаклу услуб, маҳорати адабӣ ва поэтика ҷолиби диққат ва сазовори омӯзишу таҳқиқотҳои фарогири илмист.

Боби якуми диссертатсия «Ҳаёт ва фаъолияти эҷодии Ҳақназар Ғоиб» унвон дошта, се фаслро фароғир аст. Дар ин боб масъалаҳои рӯзгор ва осори Ҳақназар Ғоиб, даврони таҳсилот, оғози фаъолияти эҷодӣ, вуруди шоир ба муҳити эҷодӣ ва таснифоту таълифоти ӯ ба риштаи таҳқиқ фаро гирифта шудаанд. Зарур ба таъкид аст, ки то иншои диссертатсияи Одинаева Гулбону Мадалиевна роҷеъ ба паҳлуҳои рӯзгору осори Ҳақназар Ғоиб мақолаҳо ва гузоришҳое рӯи ҷоп омада буданд, вале чунин як назари муназзами таҳқиқотии хронологӣ, ки ҷанбаҳои гуногуни рӯзгори шоирро чунин дақиқ ва муназзам фаро гирифта бошад, ба назар намерасад. Аз ин хотир, диссертант тавонистааст, ки ин масъалаҳоро бо як ҷиддияти том ба таҳқиқ гирад ва ҳал намояд.

Фасли якуми боби аввали рисола «Зиндагиномаи Хақназар Ғоиб» чуноне ки ишора гардид, зиндагиномаи шоир, марҳилаҳои камолоти шахсияти ӯ ҳамчун адиб ба таҳқиқ омадааст. Дар ин бахши рисола зиндагиномаи шоир аз оғоз то имрӯз баррасӣ гардидааст. Таъкид мешавад, ки Хақназар Ғоиб беш аз 50-сол дар арсаи адабиёт ва матбуоти тоҷик заҳмат мекашад. Имрӯз шоир маҳз ба шарофати ҳунару истеъдод ва ҷустуҷӯю заҳматҳои бобарори алабию эҷодинаш ба мартабаи баланди Шоири Халқии Тоҷикистон сазовор гардида, дар байни хонандагон ва алоқамандони шеърӯ адабиёти тоҷик маъруфият ва маҳбубияти хос пайдо намудааст.

Ҷаъолияти адабию эҷодии шоир марҳилаҳои камолоти ҳунари шоирии ӯ дар фасли дуюми боби мазкур ба таври муфассал баррасӣ мешавад. Таъкид мегардад, ки аз оғози солҳои шастум то имрӯз Хақназар Ғоиб дар майдони шеърӯ адаби муосир заҳмат мекашад ва маҳсули он дар шакли беш аз 30 китоби алоҳида дастраси хонандагон гардида аст. Бояд гуфт, ки шеъри Хақназар Ғоиб аз ибтидо мавриди тавачҷӯҳи мунаққидон ва аҳли адаби кишвар буд, ки ин далели равшани ҳунару истеъдоди комили суҳанвари шоир буд. Маҷмӯаҳои “Тӯшаи роҳ”, “Атри гиёҳ”, “Эҳёнома”, “Ашки нур” дар баробари ба нашр расониданашон аз тарафи алоқамандони адабиёт нақду тақриз шуда буданд. Муқарризон тавассути навиштаҳои худ ба ашъори шоир баҳои сазовор дода, вижагиҳои сабкӣ ва ҳунарии ашъори ӯро зикр кардаанд. Баъдан, намунаҳои шеъри Хақназар ба забонҳои русӣ, узбекӣ, украинӣ ва ғайра тарҷума ва нашр гардид, ки ин далели афзоиши шуҳрати адабии шоир мебошад.

Бояд гуфт, ки дар ин фасл тавассути навиштаҳои шоир муҳаққиқ ба таври хронологӣ марҳилаҳои инкишофи ҳунари адабӣ, шуҳрати суҳанварӣ ва ҷаъолияти эҷодии Хақназар Ғоибро бо баррасиҳои боварибахш ва ба таври илмӣ нишон медиҳад.

Дар фасли сеюми боби якум дар бораи дostonҳои эҷодкардаи адиб сухан меравад. Шоир аз солҳои 80-ум ба навиштани дoston шурӯ кардааст.

Боби дувуми диссертатсия «Мавзӯ ва мундариҷаи ғоявию бадеии ашъори лирикии Ҳақназар Ғоиб» унвон дорад ва аз се фасл фароҳам омадааст. Дар ин боб диссертант мавзӯҳои ситоиши ишқу муҳаббат, ватандӯстӣ, инсондӯстӣ ва ҳурмати падару модарро ҷудо карда, таҳлил ва таҳқиқ кардааст. Дар ин фаслҳо диссертант муайян кардааст, ки шоир дилбастагии хешро ба меҳан, Ваҳдат, Истиқлолият ва дигар рӯйдодҳои муҳиму тақдирсози таърихи муосири халқи тоҷик ибраз намуда, аз ҳар ваҷаб хок ва табиату сарватҳои бебаҳояш шукргузори менамояд.

Ҳақназар Ғоиб шоири навҷӯ аст, ки ҳамвора дар пайи ҷустуҷӯи тасвир ва андешаҳои тоза аст, ки ин хусусият дар ҳар маҷмӯаҳои ашъори шоир ба назар мерасанд. Муаллифи диссертатсия ҳамаи маҷмӯаҳои ашъори шоирро, ки дар солҳои гуногун нашр шудаанд, як-як таҳқиқи омории карда, вижагии онҳоро баён кардааст, ки дар ин китобҳо шеърҳои бо услубҳои нави нимоӣ навишташуда ҷой гирифтаанд, ки аз амали хуби унвонҷӯӣ дарак медиҳад.

Аз таҳқиқоти Одинаева Г. М. бармеояд, ки Ҳақназар Ғоиб то кунун 30 маҷмӯаи ашъор ба таърифи расонидааст. Як сифати хуби кори таҳқиқотии унвонҷӯӣ дар он аст, ки ӯ дар фасли дувуми боби якум таркиби ҳамаи маҷмӯаҳои ашъори шоирро таҳқиқи омории кардааст.

Боби сеюми диссертатсия «Ҳунари нигоҳандагии Ҳақназар Ғоиб» ном дорад ва аз се фасл фароҳам омадааст. Дар ин боб, асосан масъалаҳои поэтиии ашъори шоир ба таври мушаххас ба таҳқиқ фаро гирифта шудаанд. Ҳақназар Ғоиб шоири ҳунармандест, ки аз сохтори шеъри суннатӣ ва муосир ба хубӣ огоҳ аст. Яке аз хусусиятҳои барҷастаи шеъри Ҳақназар Ғоиб он аст, ки ба хонанда рӯҳияи баланди инсонӣ ва мавқеи қавии шаҳрвандиро ҳамвора ташвиқ мекунад.

Ҳар се боби диссертатсияи Одинаева Гулбону Мадалиевна муқаддимаи мушаххас доранд, ки хонандаро ба ҳадафҳои масъалаҳои таҳқиқшаванда ошно мекунад ва бобҳо хулоса ва натиҷагирӣ низ шудаанд.

Дар диссертатсия ҳангоми таҳқиқи масъалаҳо андеша ва таҳлилҳои муаллиф бештар аст, ки фазои таҳқиқро дуруст муайян мекунад ва аз назари хуби пажӯҳишии унвонҷӯй дарак медиҳад.

Диссертатсияи Одинаева Гулбону Мадалиевна ба забони равони илмӣ навишта шуда, баҳсҳои унвонҷӯй ҷолибанд ва аз қорҳои таҳқиқоти тоза ба ҳисоб меравад.

Сарфи назар аз қомебиҳои муаллиф дар рисола баъзе қамудиҳо низ ҷой доранд, ки ислоҳи онҳо ба арзиши илмии рисола метавонанд таъсири мусбат расонад:

1. Дар муқаддимаи рисола муҳимияти мавзӯ ва дараҷаи омӯзиши он ба таври лозимӣ нишон дода нашудааст;
2. Хуб мешуд, ки агар муҳаққиқ атрофи шеъри нимоӣ зиёдтар меистод, чунки ин шакли шеърӣ дар ашъори Ҳақназар Ғоиб зиёд ба ҷашм мерасад;
3. Дар фаси якуми боби якум баррасии зиндагиномаи шоир характери нақлӣ қасб кардааст;
4. Дар бобҳои дуюм ва сеюми рисола ҳангоми баррасии маҷмӯаҳои шоир бисёре аз навҷӯиҳои шаклӣ, ки дар ашъори Ҳақназар Ғоиб мавҷуданд, аз назари муҳаққиқ дур мондаанд;
5. Дар матни диссертатсия хатоҳои имлоию услубӣ воҷеҳӯранд, ки ислоҳи онҳо зарур аст.

Қамбудиҳои зикршуда ҷузъӣ буда, арзиши илмии рисола қам намекунанд.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Одинаева Гулбону Мадалиевна дар мавзӯи «Ҳусусиятҳои ғоявию бадеии ашъори лирикии Ҳақназар Ғоиб» қори анҷомёфтаи илмӣ маҳсуб ёфта, бо дастовардҳо ва натиҷагирӣҳо ба

талаботи Комиссияи Олии Аттестационии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон пурра ҷавобгӯст ва унвонҷӯ сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик мебошад.

**Муқарризи расмӣ, доктори илмҳои филологӣ,
профессор, мудири кафедраи назария ва таърихи
адабиёти факултети филологияи
Донишгоҳи давлатии омӯзгории
Тоҷикистон ба номи С.Айнӣ:**

Салихов Шамсиддин

**Имзои Ш.А. Салиховро тасдиқ мекунам:
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба
номи Садриддин Айнӣ:**

Назаров Давлатхон

Суроғаи электронӣ:

E-mail: soleh59@mail.ru

Тел.: +992 (37) 221-03-89; 987-65-00-43